

УДК 336.145:63:332.14(477-22)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/158-17>**Титарчук І. М.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5838-974X>

Тytarchuk Iryna

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ РАЙОНІВ

У статті розглянуто та проаналізовано основні бюджетні програми аграрної сфери, за які було відповідальне в минулому Міністерство аграрної політики та продовольства України, а сьогодні – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Визначено особливості програм, їх значимість та обсяг фінансування і розглянуто ключові результативні показники деяких бюджетних програм. Рекомендації, викладені у дослідженні, повинні сприяти передбачуваності у наданні державної підтримки сектору розвитку сільського господарства та сільських територій, щоб фермери могли краще планувати та здійснювати свою діяльність на основі знань про наявність коштів та необхідних обсягів, а головні розпорядники бюджетних коштів – приймати ефективні рішення, ураховуючи результати виконання програм попередніх років. Стаття містить поглиблений описовий аналіз деяких бюджетних програм у сільському господарстві та його зв'язків із макроекономікою, фінансовим контекстом та процесами Міністерства фінансів. Ключовим елементом цього дослідження є визначення та узгодження сфер, де виконання бюджету галузі потребує поліпшення, щоб досягти кращих результатів у майбутньому.

Ключові слова: аграрний сектор, бюджетна підтримка, бюджетна програма, сільські райони, ключові показники ефективності, сільське господарство.

PERFORMANCE INDICATORS OF BUDGET PROGRAMS FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT

The article considers and analyzes the main budget programs of the agricultural sector, for which the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine was responsible in the past and today the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. The data used in the articles dated April 2019, as well as the analysis of some programs are made later, taking into account the structural changes in the central structure responsible for agriculture and rural development. Currently, Ukraine is characterized by approval of a large number of documents at various levels of government that determine the strategic priorities of the country's development and certain sectors of the economy. The field of agriculture and rural development has not been an exception, the main strategic and political priorities of the sector are identified in different strategic documents. The article provides an in-depth, descriptive analysis of the state budget in agriculture and its links with the macroeconomic, fiscal context and processes of the Ministry of Finance. Given the time and resource constraints for research, official published budget documents have become the main source of data. In addition, the existing special sector studies and unpublished materials, as well as documentation of the formal data were used to deepen the understanding of the situation. The features of the programs, their significance and the amount of funding are identified and the key performance indicators of some budget programs are considered. The recommendations help to promote predictability in the provision of state support to the agricultural and rural development so that farmers are better able to plan and undertake their activities on the basis of knowing when funds will be available and in the amounts required, and main spending units make effective decisions based on results. A key element of this study is to identify and harmonize the areas where the budget execution of the industry needs to be improved in order to achieve better results in the future. The article clearly defines the issues of the study, analyzes the support of agriculture and provides recommendations for improving the effectiveness of budget programs.

Keywords: agricultural sector, budget support, budget program, rural areas, key performance indicators, agriculture.

JEL Classification: H59, Y61, Q14

Постановка проблеми. Загальну методологію оцінки результативних показників бюджетних програм визначено у Наказі Міністерства фінансів № 1536 (2010 р.) [1], однак досі відсутній дієвий інституційний механізм контролю виконання бюджетних програм та моніторингу результативних показників. Оцінка ефективності бюджетних програм практично не проводиться ні на рівні ГРК, ні на рівні Міністерства фінансів, це фактично означає, що процес підготовки бюджету на основі доказів залишається хаотичним. Окрім того, це означає, що прагнення уряду створити систему, орієнтовану на ефективність, відповідальність та підзвітність, не реалізовано повною мірою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо чинників, що визначають важливість досягнення результатів виконання бюджетних програм, існує багато досліджень та наукових припущень як на вітчизняному, так і на світовому рівні. Наприклад, Я. Коваленко у своїх дослідженнях зазначає про важливість моніторингу та оцінки бюджетних програм на стадіях формування, виконання та звітування [2]. Разом із тим необхідно враховувати специфіку галузі у такій оцінці, а також гендерний підхід як важливий чинник досягнення результативних показників у деяких напрямках підтримки.

На світовому рівні показовим може бути дослідження OECD-FAO Agricultural Outlook 2020–2029, яке висвітлює середньострокову базову умову для ефективного розвитку сільськогосподарських товарних ринків на національному, регіональному та глобальному рівнях, а також початковий сценарій, який досліджує вплив COVID-19 [3]. Експерти прогнозують, що глобальне сільське господарство та рибальство виробництво зростатимуть приблизно на 1,4% на рік протягом наступного десятиліття, тому всебічна підтримка аграрного розвитку в Україні та досягнення ключових показників, які зафіксовані у стратегічних і операційних документах, є важливими чинниками зростання галузі та закріплення статусу України як провідного гравця на світових ринках продовольства.

На важливості досягнення результативних показників наголошують О. Нів'євський та Р. Нейтер, які у своїй статті аналізують систему підтримки сільського господарства в Україні та відзначають її хаотичний розвиток і обґрунтовують необхідність бюджетних програм підтримки, що стимулюють розвиток аграрної сфери [4]. Зважаючи на результати цих досліджень, необхідно детально проаналізувати бюджетні програми з прив'язкою до ефективності їх упровадження, досягнення результатів і впливу на розвиток сільського господарства та сільських районів. Також важливим є аналіз правильного формування та постановки цілей кожної бюджетної програми.

Мета статті полягає в аналізі результативних показників бюджетних програм, через які фінансуються сільське господарство та сільські райони.

Виклад основного матеріалу. У 2020 р. Україна запровадила програмно-цільовий метод бюджетування, що передбачає розроблення та реалізацію програм, спрямованих на досягнення певного кінцевого результату відповідно до стратегічних пріоритетів за критеріями оцінки ефективності та моніторингу державних витрат. Цей крок був важливим елементом руху уряду у напрямі створення ефективної та підзвітної системи управління державними фінансами.

Також було впроваджено механізм визначення основних показників ефективності для кожної бюджетної програми. Цей механізм має вимірювати, якою мірою досягнуті цілі бюджетних програм кожного з Головних розпорядників бюджетних коштів (ГРК – як правило, міністерства). ГРК несуть відповідальність за розроблення та пояснення методології, згідно з якою результативні показники вибираються та визначаються.

Насправді ГРК продовжують фінансувати бюджетні програми щороку без належного перегляду та розуміння їх ефективності, збільшуючи ризик неефективних державних витрат.

Розглядаючи аграрний сектор у контексті досягнення певних ключових показників, зазначених у бюджетних програмах підтримки, варто звернути увагу на особливості, притаманні цій сфері в частині керівництва. До середини 2019 р. галузь працювала під своїм окремим міністерством (Мінагрополітики), яке з вересня 2019 р. увійшло до складу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [5].

Загальний огляд результативних показників бюджетних програм Мінагрополітики за 2018 р. налічує 489 результативних показників [6], які вимірюють ефективність реалізації бюджетних програм.

Результативні показники є ключовим інструментом механізму планування та виконання бюджету за

програмно-цільовим методом бюджетування. Під час розроблення бюджетної програми головним розпорядникам бюджетних коштів необхідно чітко усвідомлювати, як вимірювати результати її реалізації. Саме для вимірювання цих результатів застосовується такий специфічний елемент програмно-цільового методу, як результативні показники бюджетних програм. Згідно із затвердженою Мінфіном методологією, результативні показники мають відповідати критеріям реалістичності, суспільної значимості, актуальності [1].

Реалістичність – результативні показники визначаються з урахуванням показників поточного стану та існуючих потреб економіки і суспільства, показників, визначених прогнозними документами щодо економічного та соціального розвитку, з одного боку, та можливостями ресурсної частини державного бюджету – з іншого.

Актуальність – результативні показники узгоджуються з програмними та стратегічними документами, стратегічними цілями головних розпорядників, показниками результату їхньої діяльності в середньостроковому періоді, характеризують найважливіші аспекти очікуваного результату.

Суспільна значимість – результативні показники висвітлюють ефект, який отримують економіка та суспільство завдяки діяльності головного розпорядника, дають можливість оцінити вплив на економічний та соціальний розвиток, ефективність надання державних послуг.

Окрім того, у методології визначено, що результативні показники мають відповідати таким вимогам:

- визначатися на підставі стратегічних цілей головного розпорядника та очікуваних показників результату його діяльності на середньостроковий період з урахуванням фактично досягнутих показників у попередніх бюджетних періодах і виходячи з тенденцій розвитку відповідної галузі економіки (сфери діяльності, регіону) та прогнозу її розвитку на перспективу;

- формулюватися чітко й однозначно, бути зрозумілими та доступними для сприйняття широкими верствами населення;

- висвітлювати кількісні й якісні характеристики результатів, яких планується досягти за відповідний бюджетний період;

- характеризувати виконання кожного завдання бюджетної програми та реалізацію кожного напрямку використання бюджетних коштів;

- об'єктивно й реалістично відображати особливості та специфіку діяльності головного розпорядника, висвітлювати результати його діяльності в галузях (сферах діяльності);

- бути вимірюваними, надавати можливість порівняння за окремими бюджетними періодами, порівняння з аналогічними показниками інших бюджетних установ, мати кількісне вираження в одиницях виміру, які відповідають змісту показника;

- підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, що є джерелами інформації для визначення результативних показників, або розраховуватися за допомогою математичних дій із показниками таких звітності та обліку.

Однак, незважаючи на наявність методології, більшість бюджетних програм, спрямованих на аграрний напрям, потребує вдосконалення та перегляду резуль-

тативних показників. Детальний аналіз результативних показників дає змогу констатувати:

- практично всі бюджетні програми колишнього Мінагрополітики містили велику кількість результативних показників (станом на квітень 2019 р. та після ліквідації ситуація з даним напрямом майже не змінилася);
- результативні показники бюджетних програм описують виконання не всіх стратегічних завдань, визначених у програмних та стратегічних документах;
- результативні показники не дають можливості оцінити ефективність державних послуг;
- відсутній взаємозв'язок («математична формула») у структурі результативних показників бюджетної програми;
- для результативних показників не встановлено «базовий рівень»;
- результативні показники не відповідають вимогам щодо запровадження гендерно орієнтованого бюджетування.

Кількість результативних показників, представлених Мінагрополітики у бюджетних запитах на 2018–2020 рр., є надмірною. Приклад: бюджетна програма 2801160 «Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» Тячівського району Закарпатської області» налічує 74 результативні показники, які здебільшого є уривками з кошторисної документації замість того, щоб містити показники, які б давали змогу вимірювати прогрес у впровадженні проекту.

Найкраща міжнародна практика показує, що міністерства, відповідальні за аграрний сектор, зазвичай мають значно меншу кількість показників, які тісно пов'язані зі стратегічними цілями міністерства. Значна кількість показників бюджетних програм в українському аграрному секторі є явно надмірною, що практично унеможливило проведення моніторингу та оцінки ефективності використання бюджетних коштів.

Відповідальний ГРК (нині Мінекономіки) має спрямувати зусилля на значне зменшення обсягу показників ефективності, що дасть змогу поліпшити свою позицію у переговорному процесі під час формування бюджету. Немає потреби визначати таку велику кількість результативних показників, буде достатньо лише декількох показників за умови, що вони відповідатимуть критеріям SMART (конкретність, вимірюваність, досяжність, реалістичність, обмеженість у часі) та характеризуватимуть процес запровадження бюджетної програми.

Результативні показники бюджетних програм не містять чіткого посилання на стратегічні пріоритети міністерства чи уряду. Натомість вони здебільшого складаються довільно, часто стають спадщиною минулих політичних ініціатив, які вже не можуть бути пріоритетними. Немає механізму, щоб зрозуміти, якою мірою обґрунтовані певні державні витрати, оскільки відсутній чіткий взаємозв'язок бюджетного та стратегічного планування. Отже, створюється ситуація, коли результативні показники бюджетних програм описують виконання не всіх стратегічних завдань, визначених у програмних та стратегічних документах.

Так, основними стратегічними документами, що визначають напрями розвитку сільського господарства та сільських районів, є:

- Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015) [7];
- Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» [8];

- Програма діяльності КМУ (схвалена ВРУ 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII) [9];

- Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 р. (Розпорядження КМУ від 3 квітня 2017 р. № 275) [10];

- Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. (Розпорядження КМУ від 17 жовтня 2013 р. № 806) [11];

- Концепція розвитку сільських територій (Розпорядження КМУ від 23 вересня 2015 р. № 995) [12];

- Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 рр. (Розпорядження КМУ від 13 вересня 2017 р. № 664) [13];

- Угода про асоціацію з ЄС (Закон України № 1678-VII від 16.09.2014) [14];

- Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 р. (Розпорядження КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1437) [15];

- Експортна стратегія України («дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 рр. (Розпорядження КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1017) [16];

- Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017–2021 рр. (Постанова КМУ від 18 жовтня 2017 р. № 980) [17] тощо.

Усі ці документи містять значну кількість цілей та завдань, які є пріоритетними та мають виконуватися в рамках аграрного напрямку ГРК. Водночас детальний аналіз даних та показників бюджетних програм у 2019 р. показав, що неохваченими були стратегічні пріоритети та індикатори їх досягнення за такими напрямками:

- диверсифікація економічної діяльності у сфері сільського господарства;
- розвиток експорту;
- збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю;
- сприяння міжнародній торгівлі;
- сталий розвиток сільських територій;
- розвиток органічного виробництва;
- технологічне оновлення та розвиток АПК;
- реформа рибальства;
- запобігання зміні клімату та адаптація до неї.

Таким чином, із погляду ефективності розподілу ресурсів (наскільки ресурси узгоджуються із затвердженими політичними пріоритетами уряду) бюджет на сільське господарство та розвиток сільських районів не дає змоги повною мірою продемонструвати виконання та досягнення у реалізації галузевих пріоритетів. Це чітко демонструє відсутність координації та необхідність консолідації процесів стратегічного та бюджетного планування.

Щоб поліпшити цю ситуацію, ГРК слід розглянути можливість групування показників відповідно до стратегічних пріоритетів та забезпечити обов'язкове посилання на документи стратегічного планування в бюджетних програмах. Показники обов'язково мають характеризувати всі пріоритетні цілі та завдання, визначені у стратегічних документах. Окрім того, такий підхід дасть змогу якісно переглянути стратегічні документи та визначити оптимальний перелік пріоритетів, який може бути підтриманий у рамках наявних бюджетних ресурсів.

Проаналізовані у бюджетних програмах показники затрат та продукту в цілому відповідають вимогам наказів Мінфіну від 29 грудня 2002 р. № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» [18] та від 10 грудня 2010 р.

№ 1536 «Про результативні показники бюджетної програми» [1]. Показники ефективності та якості не за всіма бюджетними програми відповідають вимогам нормативно-правових актів, а саме: не висвітлюють послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій в економіці, користь для суспільства від реалізації бюджетної програми; ефективність надання державних послуг.

За деякими бюджетними програмами з надання державної підтримки результативні показники не відображають вплив спрямованих сільськогосподарським товаровиробникам бюджетних коштів на розвиток аграрного сектору, отримання економічного та соціального ефекту, у тому числі залежності від обсягів витрачених коштів на держпідтримку та обсягами виробленої продукції. Також показники програм часто мають суто описовий, статистичний чи фінансовий характер. Здебільшого вони вказують на кількість працівників або службових автомобілів, розмір приміщень, кількість зустрічей або відряджень, кількість обробленої кореспонденції тощо. Однак ця інформація не сприяє інформуванню про ефективність державних послуг, наданих у 2018 р. Мінагрополітики. Наприклад, у 2018 р. за бюджетною програмою 2801160 «Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» Тячівського району Закарпатської області»:

- показник затрат – «Загальновиробничі витрати по утриманню об'єктів солерудника під час виконання робіт із ліквідації підприємства у поточному році» – 3 816 800 грн. Цей показник не дає змоги оцінювати ефективність проведених робіт, не містить орієнтирів для бюджету, не має якісного або планового значення;

- показник продукту – «Протяжність діючих підземних ділянок штолень «Тиса», «Східна», «Південна» та технологічно пов'язаних із ними шурфів, на яких виконуються роботи з підтримання їх у робочому стані» – 1,284 тис. м. Цей показник не має відношення до планування діяльності та просто перелічує характеристики підприємства. Це не містить моніторингового елементу;

- показник якості – «Рівень виконання планових робіт по утриманню об'єктів солерудника на час виконання робіт із ліквідації підприємства в поточному році» – 100%. Цей показник не підходить для вимірювання якості роботи, але принаймні дає змогу продемонструвати стан виконання проекту. В ідеалі цей показник повинен містити вимірювання загального та середньострокового прогресу, а не лише посилання на щорічний робочий план;

- показники ефективності повинні бути вимірюваними, належними та адекватно відображати бажані результати, щоб забезпечити суттєве планування та контроль бюджетних видатків, тобто показники ефективності повинні відповідати критеріям SMART.

Важливим недоліком елементів у системі планування результатів роботи ГРК є відсутність методики обчислення математичних формул для результативних показників та її пояснення. Показники, які застосовуються під час формування бюджетних програм, повинні узгоджуватися між собою та давати змогу системно оцінити ефективність використання коштів.

Наприклад, у 2018 р. у бюджетній програмі 2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі через здешевлення кредитів» показник державної підтримки в рамках цієї програми «Загальна компенсація сільськогосподарським виробникам за пільговими кредитами (у гривнях)» указує загальну суму

фінансової компенсації. Вона не надає ніякої інформації щодо встановленої мети, необхідної для ефективної реалізації цієї програми, або щодо того, чи є достатньою ця сума для підвищення конкурентоспроможності фермерів. Без цієї інформації показник непридатний і не дає змоги оцінити ефективність та користь заходів за програмою. Відсутня математична формула, яка б дала змогу перетворити ці дані на показники, що відображають вплив бюджетної програми та показують результати від певних державних витрат.

Саме тому ГРК доцільно розробити систему взаємозв'язку набору результативних показників кожної бюджетної програми («математичну формулу»), яка перетворить існуючі дані на індикатори, що демонструватимуть вплив на галузь від бюджетних програм та використання державних видатків.

Також сьогодні для показників бюджетних програм ГРК існує потреба у встановленні «базового рівня» для кожного показника, де визначається початкове значення індикатора, яке потім може слугувати відправною точкою для порівняння майбутніх цілей. Це дасть змогу оцінити ступінь впливу вкладених ресурсів на сектор.

Це особливо важливо під час вимірювання та оцінки впливу використання ресурсів у середньостроковій перспективі. Також було б доцільним проведення більш детального дослідження результативності бюджетних програм та відповідності їх досягненню мети.

Сьогодні результативні показники бюджетних програм на сільське господарство та сільські райони не містять ознак гендерно орієнтованого бюджетування.

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр. [19], оптимізація бюджетних програм, напрямів використання бюджетних коштів та їх результативних показників має відбуватися на основі стратегічних цілей головних розпорядників бюджетних коштів та видів державних послуг. Система результативних показників має вдосконалюватися для чіткого відображення рівня досягнення стратегічних цілей та користі для отримувачів державних послуг, у тому числі шляхом запровадження гендерно орієнтованого підходу. Мається на увазі гендерний аспект у всіх стадіях бюджетного циклу. Гендерне бюджетування спрямоване на реструктуризацію доходів і витрат так, щоб потреби, інтереси та пріоритети як жінок, так і чоловіків, а також жінок і чоловіків серед різних груп суспільства були однаково враховані в процесі розроблення державних бюджетів та політики. Оскільки жінки та чоловіки виконують різні соціальні ролі, щоденні завдання, стратегічні та практичні потреби, їхні пріоритети можуть відрізнятися. Гендерно чутливий аналіз бюджетів та гендерно чутливий бюджетних процесів дасть змогу врахувати широке коло питань, що стосуються цих розбіжностей, і, таким чином, забезпечує основу для реалізації рівних можливостей і рівності у результатах для жінок і чоловіків та забезпечення його сталого розвитку.

Міністерство фінансів України прийняло «Методичні рекомендації щодо реалізації та використання гендерного реагування до бюджетного процесу» (Наказ № 1 від 02 січня 2019 р.) [20] для всіх основних розпорядників бюджетних коштів. ГРК повинен прагнути розглянути гендерний аспект під час визначення обсягу та якості всіх державних послуг, що надаються в рамках бюджетної програми.

Важливими кроками для аналізу гендерної чутливості бюджету для бюджетних програм на сільське господарство та розвиток сільських районів є:

1. Визначення гендерних питань в аграрному та харчовому секторах: аналіз ситуації.

2. Базова лінія: збір інформації про програми, які потрібно проаналізувати.

3. Проведення гендерного аналізу діяльності.

4. Проведення гендерного аналізу відповідних бюджетних асигнувань.

5. Розроблення цілей та рекомендацій щодо поліпшення гендерної рівності в секторі.

6. Внесення змін у програми та бюджети.

7. Моніторинг та оцінка прогресу.

Зважаючи на вищезазначене, моніторинг та контроль повинні бути невід'ємною частиною процесу планування бюджету, а моніторинг показників результативності повинен допомагати галузевим міністерствам у їх аналізі програмної політики. Міністерства повинні вдосконалити реалізацію стратегії в наступному політичному циклі, а моніторинг має сприяти підзвітності та підвищенню прозорості, розширенню розуміння та демонстрації ступеня досягнення міністерствами заявлених цілей політики та ключових результатів.

Висновки. Безсумнівно, обсяг ВВП, що формується у сільському, лісовому та рибному господарстві, залежить від багатьох чинників, а ефективний розвиток сільського господарства та сільських районів потребує підтримки. Незважаючи на складнощі, перелічені у статті, проведення більш системного підходу до встановлення пріоритетів витрат разом із підвищеною передбачуваністю фінансування має означати, що державна підтримка стане більш ефективним рушієм для сталого розвитку та зростання ВВП.

Не завжди державна підтримка цього сектору має прямий вплив на кінцеве виробництво, тут подекуди має місце ефект відставання, перш ніж збільшення пропозиції фінансування сектору призведе до збільшення ВВП сектору. Це явище може потребувати подальших досліджень щодо зв'язків і причинно-наслідкового ефекту.

Таким чином, для окремих програм Мінагрополітики є доречним застосування гендерно орієнтованого підходу. При цьому може бути використана вищезазначена методологія. Це сприятиме визначенню у відповідних бюджетних документах цілеспрямованості на забезпечення гендерної рівності та дасть змогу враховувати потреби й особливості різних гендерних груп під час планування видатків бюджету.

Список використаних джерел:

1. Про результативні показники бюджетної програми : Наказ Міністерства фінансів України від 10 грудня 2010 р. № 1536 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#Text> (дата звернення: 01.03.2019).
2. Коваленко Я. Моніторинг та оцінка ефективності бюджетних програм як складові ресурсного циклу ЦООВ. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4(49). Ч. 2. С. 336–343.
3. OECD-FAO Agricultural Outlook 2020-2029. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/oecd-fao-agricultural-outlook-2020-2029_1112c23b-en (дата звернення: 03.08.2020).
4. Нів'євський О., Нейтер Р. The New Agricultural Support System in Ukraine: Who Really Benefits?. *VOX Ukraine*. 2018. URL: <https://voxukraine.org/en/the-new-agricultural-support-system-in-ukraine-who-really-benefits/> (дата звернення: 03.08.2020).
5. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2019 р. № 829 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829> (дата звернення: 03.08.2020).
6. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua> (дата звернення: 15.03.2019).
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
8. Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2014 р. № 0001001-15 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
9. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-19#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
10. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
11. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
12. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
13. Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 664-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 21 березня 2014 р. № 984_011 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed20140321#Text (дата звернення: 17.03.2019).
15. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
16. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти») стратегічного розвитку торгівлі на 2017–2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2019).
17. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017–2021 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 980 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.03.2019).

18. Про паспорти бюджетних програм : Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 р. № 1098 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03#Text> (дата звернення: 17.03.2019).

19. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.03.2019).

20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : Наказ Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 р. № 1 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text> (дата звернення: 20.03.2019).

References:

1. Pro rezul'tatyvni pokaznyky byudzhetnoyi prohramy: Nakaz # 1536 (vid 10 hrudnya 2010 r.) [About effective indicators of the budgetary program], Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#Text> (accessed 01.03.2019).
2. Kovalenko Ya (2016) Monitoryng ta ocinka efektyvnosti byudzhetnykh program yak skladovi resursnogo cyklu CzOOV [Monitoring and evaluation of the effectiveness of budget programs as components of the resource cycle of CEBs]. *Collection of scientific works "Efficiency of public administration"*, vol. 4, no. 49, p. 2, pp. 336–343.
3. OECD-FAO Agricultural Outlook 2020–2029. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/oecd-fao-agricultural-outlook-2020-2029_1112c23b-en (accessed 03.08.2020).
4. Nivievskiy O., Neiter R. (2018) [The New Agricultural Support System in Ukraine: Who Really Benefits?]. [VOX Ukraine]. Available at: <https://voxukraine.org/en/the-new-agricultural-support-system-in-ukraine-who-really-benefits/> (accessed 03.08.2020).
5. Deyaki pytannya opty'mizatsiyi sy'stemy central'nykh organiv vykonavchoyi vlady: Postanova # 829 (vid 2 veresnya 2019 r.) [Some issues of optimizing the system of central executive bodies Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizatsiyi-sistem-829> (accessed 03.08.2020).
6. Ofitsiynyy sayt Ministerstva ahrarynoyi polityky ta prodovol'stva Ukrayiny [Official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine].
7. Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020»: Ukaz # 5/2015 (vid 12 sichnya 2015 r.) [About the Strategy of sustainable development "Ukraine – 2020"], President of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (accessed 17.03.2019).
8. Uhoda pro Koalitsiyu deputat'skykh fraktsiy «Yevropeys'ka Ukrayina» # 0001001-15 (vid 27 lystopada 2014 r.) [Agreement on the Coalition of European Ukraine parliamentary factions], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15#Text> (accessed 17.03.2019).
9. Pro Prohramu diyal'nosti Kabinetu Ministriv Ukrayiny: Postanova # 1099-VIII (vid 14 kvitnya 2016 r.) [On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-19#Text> (accessed 17.03.2019).
10. Pro zatverdzhennya seredn'ostrokovoho planu priorytetnykh diy Uryadu do 2020 roku ta planu priorytetnykh diy Uryadu na 2017 rik: Rozporyadzhennya # 275-r (vid 3 kvitnya 2017 r.) [On approval of the medium-term plan of priority actions of the Government until 2020 and the plan of priority actions of the Government for 2017], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
11. Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku: Rozporyadzhennya # 806-r (vid 17 zhovtnya 2013 r.) [On approval of the Strategy for the development of the agricultural sector of the economy until 2020], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
12. Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku sil'skykh terytoriy: Rozporyadzhennya # 995-r (vid 23 veresnya 2015 r.) [On approval of the Concept of rural development], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
13. Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku fermers'kykh hospodarstv ta sil's'kohospodars'koyi kooperatsiyi na 2018–2020 roky: Rozporyadzhennya # 664-r (vid 13 veresnya 2017 r.) [On approval of the Concept of development of farms and agricultural cooperation for 2018–2020], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
14. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyei storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony # 984_011 (vid 21 bereznya 2014 r.) [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed20140321#Text (accessed 17.03.2019).
15. Pro skhvalennya Kontseptsiyi Derzhavnomyi tsil'ovoyi prohramy rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2022 roku: Rozporyadzhennya # 1437-r (vid 30 hrudnya 2015 r.) [On approval of the Concept of the State target program of development of the agricultural sector of the economy for the period up to 2022], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
16. Pro skhvalennya Eksportnoyi stratehiyi Ukrayiny («dorozhn'oyi karty» stratehichnoho rozvytku torhivli) na 2017–2021 roky: Rozporyadzhennya # 1017-r (vid 27 hrudnya 2017 r.) [On approval of the Export Strategy of Ukraine ("road map" of strategic trade development) for 2017–2021], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text> (accessed 17.03.2019).
17. Deyaki pytannya vyznachennya seredn'ostrokovykh priorytetnykh napryamiv innovatsiynoyi diyal'nosti haluzevoho rivnya na 2017–2021 roky: Postanova # 980 (vid 18 zhovtnya 2017 r.) [Some issues of determining the medium-term priority areas of innovation at the industry level for 2017–2021], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2017-%D0%BF#Text> (accessed 17.03.2019).
18. Pro pasporty byudzhetnykh program: Nakaz # 1098 (vid 29 hrudnya 2002 r.) [On passports of budget programs], Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03#Text> (accessed 17.03.2019).
19. Pro skhvalennya Stratehiyi reformuvannya systemy upravlinnya derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky: Rozporyadzhennya # 142-r (vid 8 lyutoho 2017 r.) [On approval of the Strategy for reforming the public financial management system for 2017–2020], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text> (accessed 18.03.2019).
20. Pro zatverdzhennya Metodychnykh rekomendatsiy shchodo vprovadzhennya ta zastosuvannya henderno oriyentovanoho pidkhodu v byudzhetnomu protsesi Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny # 1 (vid 2 sichnya 2019 r.) [On approval of Methodological recommendations for the implementation and application of a gender-oriented approach in the budget process], Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text> (accessed 20.03.2019).